

GEOGRAFIJA ♥

VESOLJE ♥

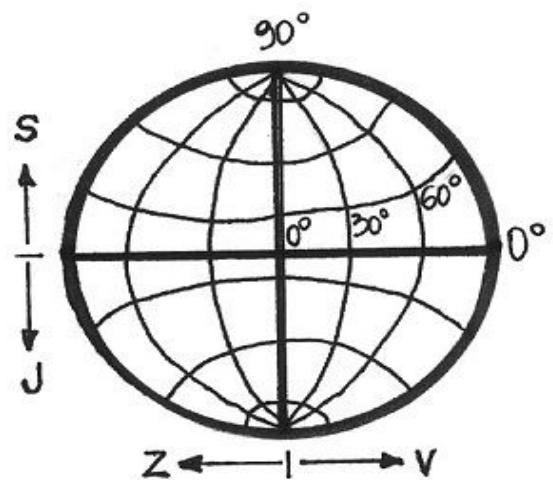
- ⊗ brezmejni in brezračni prostor
- ⊗ v vesolju se gibljejo nebesna telesa: zvezde, planeti, kometi, lune, meteorji, meteoriti
- ⊗ Vesolje sestavlja več milijard galaksij (Rimska Cesta)
- ⊗ nam najbližja zvezda je Sonce - središče našega osončja
- ⊗ okrog Sonca se gibljejo Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun
- ⊗ okoli nekaterih planetov krožijo naravni sateliti - lune
- ⊗ razdalje v vesolju merimo s svetlobnimi leti (300.000 km/s)

OBLIKA IN VELIKOST ZEMLJE TER RAZPOREDITEV KOPNEGA IN MORJA ♥

- ⊗ OCEAN → velika, sklenjena vodna površina na Zemlji
- ⊗ oceani: Atlantski, Indijski in Tihi oz. Pacifik; vsi se širijo proti jugu do Antarktike
- ⊗ MORJA → manjše povezave, ki segajo v kopno
- ⊗ CELINE oz. KONTINENTI → veliki kosi kopnega, strnjeno kopno, obdano z oceani
- ⊗ celine oz. kontinenti: Evropa, Azija, Afrika, Severna Amerika, Južna Amerika, Avstralija, Antarktika
- ⊗ OTOKI → manjši kosi kopnega
- ⊗ POLUTA oz. POLOBLA → polovica zemeljske oble
- ⊗ polute oz. poloble: S, J, V, Z oz. vodna in kopna poluta

STOPINJSKA MREŽA ♥

- ⊗ VZPOREDNIKI oz. PARALELE → krožnice, ki so si med seboj vzporedne; 178;
- ⊗ EKVATOR → najdaljša krožna črta (največji vzporednik), ki obdaja Zemljo in ločuje S in J poloblo; označen z 0°
- ⊗ POLDNEVNIKI oz. MERIDIJANI → polkrožne črte, ki sekajo ekvator in potekajo od S do J ter so razporejeni od začetnega proti V in Z; vsi so enako dolgi (polkrogi); 360;
- ⊗ GRINIŠKI POLDNEVNIK → začetni poldnevnik (vsi enako dolgi, so se morali dogovoriti); označen z 0° in poteka skozi zvezdarno Greenwich, London
- ⊗ POLA oz. TEČAJA → označena z 90° in sta točki

stopinjska mreža Zemlje

VSAKEMU KRAJU NA ZEMLJI LAHKO DOLOČIMO GEOGRAFSKO LEGO ♥

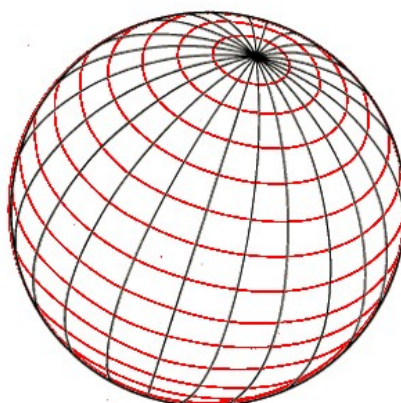
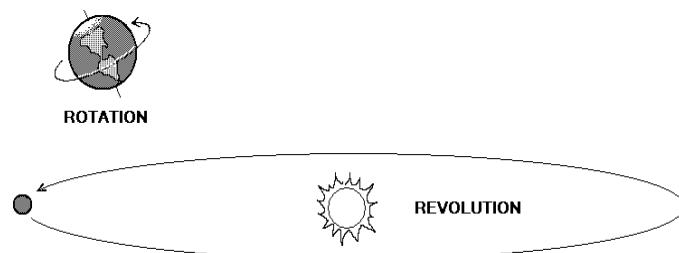
- ⊗ STOPINJSKA MREŽA → mreža iz vzporednikov in poldnevnikov
- ⊗ GEOGRAFSKA ŠIRINA → kot med nekim krajem na Zemlji in ekvatorjem; merimo v stopinjah iz središča Zemlje; je S in J - levi oz. desni rob zemljevida
- ⊗ GEOGRAFSKA DOLŽINA → KOT MED NEKIM KRAJEM NA Zemlji in začetnim poldnevnikom; merimo v stopinjah; je V in Z - zgornji oz. spodnji rob zemljevida
- ⊗ Najboljša podoba Zemeljske oble je **globus**. Med seboj so **vzporedni**, so pa tem **krajši**, čim bližje so tečaju. Imenujemo jih **vzporedniki** ali **paralele**. **Polkrožnice** imenujemo **poldnevniki**. Vsi so **enako dolgi**.

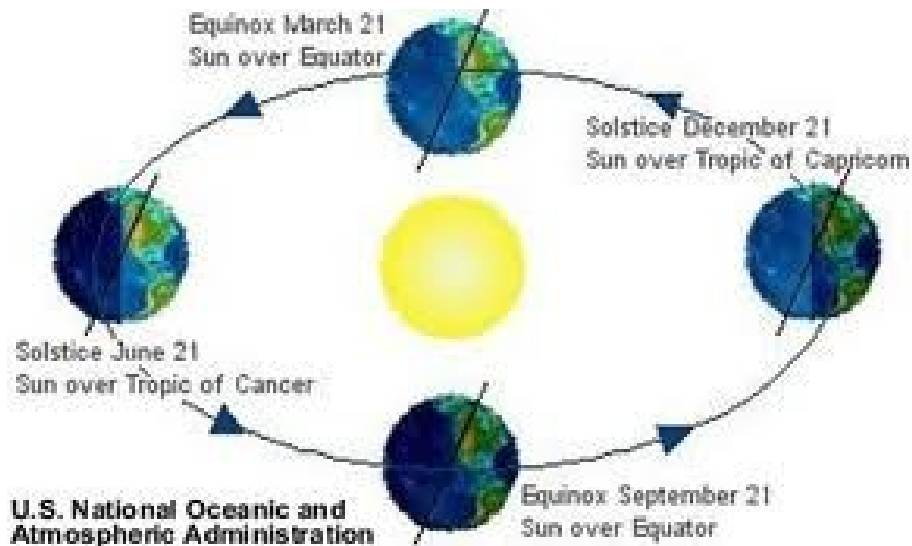
VRTENJE ZEMLJE ALI ROTACIJA ♥

- ⊗ gibanje Sonca in Zvezd - navidezno
- ⊗ Zemlja se vrtilni okoli svoje (vrtilne) osi
- ⊗ ROTACIJA → vrtenje Zemlje okoli svoje vrtilne osi
- ⊗ NAVIDEZNA ZEMLJINA OS → poteka skozi S in J tečaj in je nagnjena za $23^{\circ}30'$
- ⊗ DAN in NOČ → posledica vrtenja - rotacije; se izmenjata v 24 urah
- ⊗ KOLEDARSKI DAN → 24 ur (12h dnevna in 12h nočna polovica)
- ⊗ Zemlja se vrtilni od Z proti V

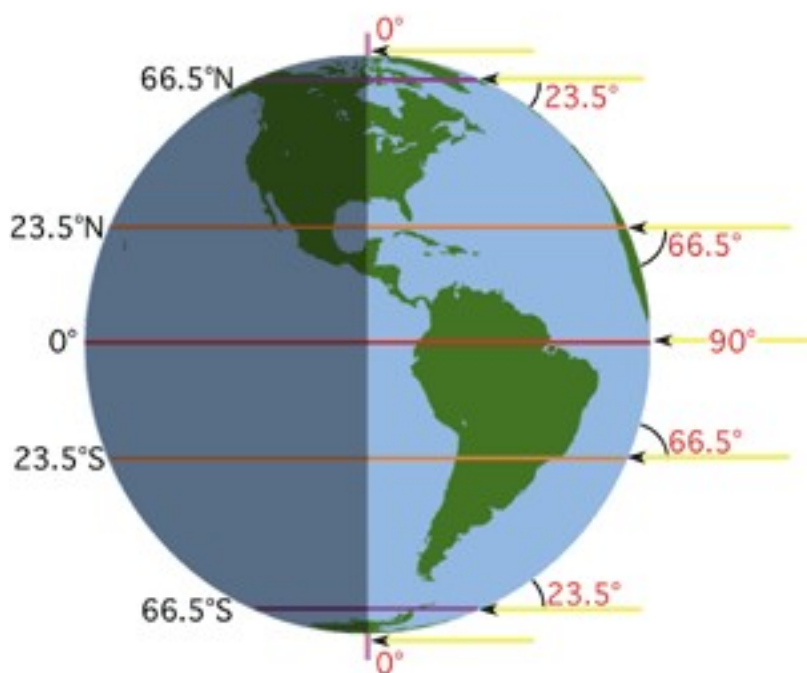
KROŽENJE ZEMLJE OKOLI SONCA ALI REVOLUCIJA ZEMLJE ♥

- ⊗ EKLIPTIKA → pot, po kateri kroži Zemlja in je elipsaste oblike
- ⊗ eno pot okoli Sonca prepotuje Zemlja v 365 dneh in 6 urah → vsake 4 leta dobimo en dan več - prestopno leto (29. februar)
- ⊗ LETNI ČASI → posledica revolucije
- ⊗ **21. 6.** → Sonce nad S povratnikom ($23^{\circ}33'$); poletni solsticij - najbolj osvetljena S poluta in osvetlitev sega čez S pol do $66^{\circ}30'$; na skrajnem S nastopi polarni dan, pri nas poletje, na skrajnem J pa polarna noč;
- ⊗ **23. 9. oz. 21. 3.** → Sonce nad ekvatorjem; enakonočje ali ekvinokcij - obe poluti sta enako osvetljeni; dan in noč sta enako dolga povsod na Zemlji;
- ⊗ **21. 12.** → Sonce nad J povratnikom ($23^{\circ}33'$); zimski solsticij - najbolj osvetljena J poluta in na skrajnem severu sega osvetlitev samo do S tečajnika; na skrajnem S nastopi polarna noč, pri nas zima, na skrajnem J pa polarni dan;

TOPLOTNI PASOVI ♥

S oz. J MRZLI oz. POLARNI PAS

- ⊗ na območju ekvatorja sončni žarki celo leto padajo skoraj pravokotno na Zemljo - tam je celo leto zelo vroče → TROPSKI oz. VROČI PAS
- ⊗ na območju 45. vzporednika padajo sončni žarki pod precej manjšim kotom - tam so 4 letni časi, kjer so temperature zmerne → S oz. J ZMERNOTOPLI PAS
- ⊗ v bližini S in J pola sončni žarki padajo pod najmanjšim kotom - tam je zelo mrzlo →

EVROPA ♥

- ⊗ najbolj razčlenjena celina na svetu → delimo jo na 6 enot: S, J, Z, V, JV in srednja Evropa
- ⊗ meja med Evropo in Azijo poteka: po gorovju Ural, reki Ural, Kaspijskem jezeru, Maniškem podolju, Črnem morju, skozi morski ožini Bospor in Dardanele v Egejsko in Sredozemsko morje

- ⊗ polotoki: Skandinavski, Pirenejski oz. Iberski, Apeninski, Balkanski, Normandija, Bretanija
- ⊗ otoki: Island, Irska, Britanija, Sicilija, Korzika, Sardinija
- ⊗ morske ožine: Gibraltar, Bospor, Dardanele, Suez
- ⊗ (obrobna) morja: Atlantski ocean, Severno morje, Baltsko morje, Sredozemsko morje, Črno morje, Jadransko morje

PODNEBJA

- ⊕ zmernotopli pas: oceansko ob Atlantskem oceanu, celinsko v notranjosti celine ter na vzhodu, sredozemsko na jugu, gorsko v Alpah, tundrsko oz. subpolarno na skrajnem severu - mrzli pas
- ⊕ KLIMOGRAM → graf iz katerega razberemo značilnosti podnebja; prikazuje razporeditev temperatur in padavin preko leta;

PREBIVALSTVO EVROPE

- ⊕ Evropa sodi med gosteje poseljene celine
- ⊕ gosto poseljena območja so v nižinah, ob obalah, in pas od J dela Britanskega otočja prek srednje Evrope
- ⊕ GOSTOTA NASELJENOSTI → pove, koliko ljudi živi na km²
- ⊕ za Evropo je značilna narodnostna, jezikovna in verska značilnost
- ⊕ državne meje praviloma potekajo po narodnostih, vendar je malo držav brez narodnostnih manjšin (pripadniki nekega drugega naroda, ki že dolgo živijo na ozemlju druge države)
- ⊕ v Evropi govorimo različne jezike: SLOVANSKI JEZIKI - slovanski narodi, GERMANSKI JEZIKI - germanski narodi, ROMANSKI JEZIKI - romanski narodi

JUŽNA IN JUGOVZHODNA EVROPA ♥

- ⊗ Pirenejski, Apeninski in Balkanski polotok
- ⊗ na obalah Sredozemskega morja sta se razvili Grška in Rimska kultura (civilizacija)
- ⊗ polotoki: Iberski oz. Pirenejski, Apeninski, Balkanski
- ⊗ otoki: Sicilija, Sardinija, Korzika, Kreta
- ⊗ morja: Jadransko, Sredozemsko, Tirensko
- ⊗ MEDITERAN → Sredozemlje

ZNAČILNOSTI SREDOZEMSKEGA MORJA

- ⊕ slanost → 38 ‰ na 1000 g vode - 38 g soli
- ⊕ gibanje → valovanje (vetrovi), plimovanje (lunina privlačnost), morski tok (različno premikanje mas)
- ⊕ prosojnost → 40 - 60m; pomanjkanje planktona, onesnaženost morja povzročajo industrijske in kanalizacijske odplake, rafinerije (obrati za predelavo nafte)

MLADONAGUBANA GOROVJA, POTRESI, VULKANI

- ⊕ strmogorato površje prekinjajo večje nižine, kotline in doline
- ⊕ mladonagubana gorovja: Pireneji, Sierra Nevada, Alpe, Apenini, Dinarsko gorstvo, Šarsko - Pindsko gorstvo, Karpati, Balkan (!! Rodopi so starejšega nastanka !!)
- ⊕ nižine so ob večjih rekah in ob obalah
- ⊕ nižine: Padska nižina (ob reki Pad), Panonska nižina (ob srednjem toku Donave), Vlaška nižina (ob spodnjem toku Donave)

- ⊕ na stikih dvigajočih se gorovij in pogrezajočih se delov potekajo prelomnice
- ⊕ VULKANI → geološka površinska oblika - gora ali hrib + izbruhi magme pod pritiskom iz notranjosti Zemlje: Etna, Vulcano, Stromboli, Vezuv, Santorin
- ⊕ POTRES → tresenje zemeljskega površja

PODNEBJE, RASTLINSTVO IN PRST V JUŽNI EVROPI

- ⊕ podnebje: sredozemsko (mediteransko), celinsko (kontinentalno), gorsko
- ⊕ sredozemsko rastlinstvo: makija - zimzeleno, bodičasto grmičevje; iglavci - bor, cipresa; zimzeleni hrast; aromatične rastline; oljka;
- ⊕ prevladujoče prsti: na apnencu rdeča prst - jerovica, vulkanska prst, črna prst v Panonski nižini
- ⊕ sredozemske reke so kratke in jim primanjkuje vode; v času zimskih nalivov trgajo rečne bregove, odnašajo prst → EROZIJA

PREBIVALCI JUŽNE EVROPE

- ⊕ ROMANI: Italijani, Katalonci, Francozi, Španci, Portugalci
- ⊕ SLOVANI: Bolgari, Muslimani, Makedonci, Hrvati, Črnogorci, Srbi
- ⊕ ILIRI: Albanci
- ⊕ STARI GRKI: Grki

INDUSTRIJA V JUŽNI EVROPI

- ⊕ vsem južnoevropskim državam primanjkuje **surovin** in **energije**
- ⊕ uvažajo **nafto**
- ⊕ ob obalah južnoevropskih držav so večje rafinerije: **Siracusa, Messina, Genova, Marseille, Lizbona, Porto** itd.
- ⊕ severna **Italija** je industrijsko najbolj razvita - glavni industrijski središči **Torino** in **Milano**, kjer se je razvila raznovrstna industrija: **strojna, avtomobilska, tekstilna, elektrotehnična** in **kemična**.
- ⊕ **Španija** se industrijsko razvija in ima že močno razvito **kemično** in **avtomobilsko** industrijo ter **ladjedelništvo**
- ⊕ **Hrvaška** načrpa nekaj **nafte** in **plina**, v Dalmaciji nakoplje **boksit** (aluminij)
- ⊕ osnova za razvoj v **Bosni in Hercegovini** sta **rudno bogastvo** in **vodna sila**
- ⊕ **Jugoslavija** je imela **premog, bakrovo, cinkovo** in **svinčevo rudo**
- ⊕ v **Makedoniji** so razvite **metalurgija, tekstilna** in **kovinska** industrija
- ⊕ **Grčija** in **Bolgarija** pridelujeta **kmetijske proizvode**
- ⊕ osnova industrializacije v **Bolgariji** je **železarstvo**
- ⊕ poleg **Španije** tudi v **Grčiji** in **Hrvaški ladjedelništvo** pomembna industrijska panoga

SREDNJA EVROPA ♥

- ⊗ nima izrazitih naravnih meja
- ⊗ naravne enote: nižini ob srednji in spodnji Donavi (Panonska in Vlaška nižina), mladonagubana gorovja (Alpe, Karpati), sredogorje s kotlinami, Nemško - Poljsko nižavje
- ⊗ prevladuje celinsko podnebje (vpliv oceanskega in na J sredozemskega podnebja)
- ⊗ široke doline rek in kotlin omogočajo lahko prehodnost (Donava, Visla, Odra, Ren, Inn, Laba, Vezera, Sava ...)
- ⊗ glavne jezikovne skupine: germanska, slovanska in romanska; Madžari govorijo Ugro - Finsko
- ⊗ Panonska in Vlaška nižina - najbolj rodovitna prst → ČRNICA

- ⊗ okljuk, mrtvi rokav, porečje, deltasti in lijakasti izliv
- ⊗ ALPE → 1200 km se v loku širijo od Ligurskega morja do Panonske kotline, ledeniki, čez 7 držav, slemenitev Z → V, mladonagubano gorovje
- ⊗ LEDENIŠKE DOLINE → U, ostanki nekdanje poledenitve (morene, jezera, jeziki)
- ⊗ TEKTONSKI JARKI → ugreznjeni deli površja ob dveh ali več prelomnicah